

ЗА ПОДОБРО ИНФОРМИРАЊЕ ВО МИКЕНОЛОГИЈАТА

Трагајќи по термините на старите топоними во микенолошката литература и превртувајќи ги страниците на микенолошката библиографија, може да се дојде до сознание дека читателот не секогаш ќе добие полни и точни информации за прашањата и резултатите што го интересираат.

Еден од основните водичи во микенолошката литература е *Studies in the Mycenaean Inscriptions and Dialect* (= SMID), што од 1955. година излегува редовно¹, кој не е само проста библиографија во која се нотираат трудови и прилози (прикази) од оваа научна дисциплина, ами во која се регистрират во форма на (азбучни) индекси и новите научни резултати и предлози по однос на транскрипција и толкувања на микенски зборови и имиња. Во неа, повеќе пати, се прекршува еден стар, добро познат и признат принцип и узус во науката: при цитирањето на постигнатите резултати или на предложени сугестии и хипотези, приоритет да му се дава на оној труд и автор кој прв дошол до тоа решение одн. да се одбележат сите различни мислења и предлози (ако се работи за хипотези); секаков друг начин на работа мора да се смета или за неинформираност или за пропуст; се разбира, при тоа ја исклучуваме можноста дека се работи за свесно премолчување или за нееднаков критериј одн. пристрасност и одбирање мислења по сопствениот вкус.

Во спомнатата библиографија се гледаат недоследности и пропусти, еднаш што некои решенија и предлози по однос на транскрипцијата и толкувањето на зборови не се внесени; друг пат за некои зборови е дадена транскрипцијата а значењето одн. толкувањето не е одбележено или пак не се цитирани сите предлози; во третиот случај, а како последица од првиот, резултатот му се припишува на автор кој подоцна се јавил со свој труд и решение што било веќе објавено од друг.

---

¹ Од оваа библиографија, што ја издава Институтот за класични студии на Универзитетот во Лондон, во редакција прво на М. Вентрис, Ц. Чадвик и Л. Палмер, по смртта на М. Вентрис год. II—III (за 1956. и 1957.) само од Ц. Чадвик и Л. Палмер, на кои од год. IV (1958) им се придружи во својство на издавач и Л. Ц. Ричардсон, а од год. XII (1966), како четврта одн. трет редактор Ана Морпурго — Девис (и со асистенција на Лидија Баумбах, Р. Браунинг и Ц. Р. Харт, при што во последната XV - 1969. - година во асистенцијата на местото од Р. Браунинг дојде Ц. Г. Хукер).

Ваквите пропусти, сосема природно, се јавиле и во повторното издание на првите десет броеви од SMID во редакција на Лидија Баумбах,² за што веќе стана збор и во страниците на нашево списание.³ Покрај тие пропусти на ова место ќе изнесеме неколку примери само патем забележени, но токмо тие пропусти и недоследности, ако не го дезинформираат читателот, во најмала рака пречат и затоа треба да се коригираат.

1. Во SMID VIII (за 1962. година) стр. 18 регистрирана е покрај другите статии на М. Д. П. и онаа под наслов *ko-pi-na* (Ж. А. XI, 1962, стр. 318). Во неа тој дава предлог за ново читање на спомнатиот збор (од пилската плочка Ер 617) *ko-pi-na=ko-wi-na* и тоа е одбележено во индексот (на стр. 28), но не е одбележена идентификацијата со грчкото женско име $K\acute{o}\rho(\rho)\iota\nu(\nu)\alpha$, предложена од авторот на истото место. Сметајќи дека се работи за конфузија на знаците *pi* и *wi*, М.Д.П. спомнува уште еден таков случај (во фрагментарната пилска плочка Fr 1239), кај што, според Е. Бенет, било прочитано *(-)pi-jo-de*, и укажува дека би било правилно читањето *(di)-wi-jo-de*. Ваквото читање, всушност предлог на М.Д.П., не го најде своето место во овој број на SMID под името на неговиот автор. Вистина, би можело тоа да се правда со фактот што самиот М.Д.П. упатува и на статијата од П. Илиевски (*Two Notes of the Fr-Tablets*, во MINOS VII, 2, стр. 143—149), но од фуснотата 14 на стр. 148 од истата статија може добро да се види кој го предлага горното читање (П. И. тука читал *di-pi-/si-jo-de*). Но составувачите на библиографијата, веројатно, не го провериле сето тоа повнимателно, па под зборот *di-wi-jo-de* го регистрирале новото читање упатувајќи на „Pl 12. 147 ff.“

² Книгата излезе под истиот наслов SMID 1953—1964 во издание на Ateneo, Centro di Studi Micenei, во Рим 1968.

³ Имено во приказот на М. Д. П. што излезе во Ж.А. XX, 1950, стр. 301—303. — Во приказот се забележени овие пропусти:

1) за *ai-te-re-* „inlayers“ (I) цитиран е само Л. Р. Палмер (LP 45.409) од 1963, иако ште во 1960. М. Лежен ја имал предложено транскрипцијата за *ai-te-re = αἰτῆρες* како номен агентис од $\alpha\iota(\nu)\iota\mu$ спор. ML 30.18). Во SMID е цитирана само поранешната хипотеза на М. Лежен (ML 5.45) од 1956. (*ai. =arteres „ajusteurs“*). Зарем не смее подоцна да се коригира една несигурна идентификација?

2) За *o-da-a₂*, покрај предлогот *hoda ar* (I) „thus now“ (Docs) и *hoda-a* (*hode-ha „item“* CM 1.116, т.е. Celestina Milani од 1958.), се цитира и предлогот на М. Д. П. од 1955. (MDP 1.400) „lot“, а нигде не е спомнат А. Фурумарк (цитиран кај М. Д. П. на спомнатото место, т. е. AF 1. во Eranos 52, 1954, стр. 42);

3) За *pa-ki-ja-ni-jo-i* е цитирано „among the Pakijania s“ EB 5. 47; — *Pakijanioi hi* „to the Pakijania gods,“ LP MLS 15. i. 58; possibly dual. LP 45.441“. Го нема нигде предлогот на М. Д. П. за еден празник *pa-ki-ja-ni-ja = Σφαγιάνια* (MDP 4.84: „pour la fête de Σφαγιάνια“), што би се потврдувал со името на месецот *pa-ki-ja-ni-jo* (спор. Fr 1224: *pa-ki-ja-ni-jo me-no*) кога се знае дека месеците обично своите имиња ги добиваат според поважните празници што паѓаат во нив. — Во истата белешка од М. Д. П. пропуштено е да се одбележи толкувањето на формата *pa-ki-ja-pi* како инстр.-аблатив од *pa-ki-ja-ne* (MDP 4.84: „instrumental“-ablatif de lieu, répondant à la question „d’où „Pa-ki-ja-pi = Σφαγιᾶνι“ dans le texte associé avec d’autres instr.-ablatifs, cf. Jn 829,8: *a-pu-we*; — 13: *ti-mito a-ke-e*; — 17; *e-ra-te-re-wa-pi*“).

2. Уште во статијата „The Adverbial Suffix $-\theta\epsilon\nu$ in Mycenaean“ (во Ж. А. IX, 1959, стр. 117) П. Илиевски го цитира предлогот на М.Д.П. за идентификацијата на топонимот *re-re-wo-te* (од пилските плочки Na 513 и Xb 176, 1—2) од грч. $\Phi\rho\acute{\epsilon}(F)\alpha\rho,-\alpha\tau\omicron\varsigma$ (спор. А. Heubeck во *Beiträge zur Namenforschung* XII, 96). Статијата е регистрирана во SMID VI (за 1960), но во индексот на мик. зборови на стр. 24 го нема *re-re-wo-te*. По две години, т.е. во SMID VIII (за 1962), се цитира истата идентификација до која дошол и М. Дориа⁴, (не знаеме дали до неа дошол независно или ја усвоил по предлогот на М.Д.П. што можел да го најде во спомнатата статија на П. И.) со следните зборови: „*re-re-wo-te place-name: Phrewotei (phrear), well! MD 11, 433*“ (т.е. М. Дориа). Сепак вид. SMID XI (за 1965.), стр. 43.

3. Во статијата „Discussions mycénologiques“ (во Ж. А. XII, 1963, на стр. 300—301) М.Д.П. под поднасловот *Urojo potinija* пледира за транскрипцијата *Ubos* на зборот *uro-* во ген. синг. *u-ro-jo* (од пилската плочка Fr 1236), кај што се работи за еден топоним *U-ro* (=Ubos?). Но ни во SMID за соодветната година ни подоцна тоа не е регистрирано. *Meŷutoa*, истата транскрипција — со преводот на зборот — нотирана е дури во SMID XV (за 1969), стр. 47 како решение на Моник Жерар со следните зборови: „*u-ro-jo ro-ti-ni-ja* $\upsilon\beta\omicron\iota\ \rho\acute{o}\tau\nu\iota\alpha$ [$\upsilon\beta\omicron\varsigma$ ‚camel’s hump‘], *Notre-Dame de la Butte*, MoG 7.231 (=Monique Gérard-Rousseau, *Les mentions religieuses dans les tablettes mycéniennes*, Roma 1968, Ed. dell’ Ateneo, Incun. Gr. 29).

4. Едно интересно и уверливо толкување е и транскрипцијата на микенскиот збор *wo-ro-tu-mi-ni-jo*, што М.Д.П. го предложи во статијата „Микенолошки прилози“⁵ (на стр. 183), а што исто така не си го најде своето место во оваа библиографија.

Во спомнатата статија М.Д.П. го транскрибира зборот *wo-ro-tu-mi-ni-jo* = $\Phi\lambda\omicron\tau\upsilon\mu\nu\iota\omicron\varsigma$ (од $W\lambda\tau\upsilon\mu\nu\iota\omicron$, изведена посесивна форма на етничкиот од топонимот $W\lambda\tau\upsilon\mu\nu\iota\omicron$ -) и смета дека тоа би можел да биде етничкиот од еден топоним * $W\lambda\tau\upsilon\mu\nu\iota\omicron$ -, кој подоцна можел да се јави со формата $Lat\upsilon\mu\nu\iota\omicron$ -. Со оглед на тоа дека таков топоним е забележен кај Теокрит (*Idyll*. IV 19) во името на ридот $\Lambda\acute{\alpha}\tau\upsilon\mu\nu\iota\omicron\varsigma$ во облста на Кротон (Сицилија), а схолијастот на Теокрит на тоа место забележува дека, според некои, под истото име има една гора во Лаконија ($\acute{\upsilon}\rho\omicron\varsigma\ \Lambda\alpha\kappa\omega\nu\nu\iota\acute{\omicron}\nu$), авторот го поврзува со старите италски форми $V\lambda\tau\upsilon\mu\nu\iota\omicron$, $V\lambda\tau\upsilon\mu\nu\iota\alpha$, $V\omicron\tau\upsilon\mu\nu\iota\omicron$ (= $V\epsilon\tau\upsilon\mu\nu\iota\omicron$) и ја одбива директната врска со критската $\rho\iota\theta\upsilon\mu\nu\iota\alpha$. Формата *wo-ro-tu-mi-ni-jo* се среќава во пилската плочка An 661,7 а се однесува на еден *e-qe-ta* (висок, можеби военен, функционер на пилското кралство). Дека се работи за еден етнички, би било

⁴ *Aspetti della toponomastica micenea delle tavolette in lineare B di Pilo* (во *Atti del VIIo Congresso internazionale di Scienze onomastiche Aprile 1961 Firenze-Pisa*, pp. 414—440) на стр. 433.

⁵ Во Год. Зборн. на Фил. фак. кн. 16, 1964, стр. 152—190 (вид. стр. 183 и 198).

логично да се заклучи од таму што зборот wo-ro-tu-mi-ni-jo се наоѓа во истата функција како и формата re-re-u-go-ni-jo (од истата пилска серија An 656, 17), растолкувана од авторите на Documents како етникон Πλευρώνιος (од ајтолкиот град Πλευρών), спор. ја мик. форма re-re-u-go-na-de (од PY An 1,1) = Πλευρώνάδε „во (кон) Плеврон“ (не е сосем сигурно дали се работи за ајтолкиот). Аналогичната е очевидна, па од тука и заклучокот дека и изразот wo-ro-tu-mi-ni-jo треба да се протолкува на ист начин.

5. Чудно е, во најмала рака, како хипотезите и предлозите на нашите микенолози во врска со топонимот qe-re-me-e (од PY Na 540 и Mn 1409, 2) не го привлекле вниманието на составувачите на библиографијата, иако е за него пишувано неколку пати! Етимологијата на зборот од основата *βλέμεσ,-μος- или βρεμεσ,-μος со значење „грамада“ (во врска со зборовите βλεμεαίνω „се кревам на големо (се топорам)“ и ἀβλεμής „бесилен“) било предложено од П. Хр. Илиевски уште во 1961. во неговата докторска дисертација.⁶ До истата комбинација дојде потоа и А. Хојбек.⁷ Повторно образложение на етимологијата на овој збор (од основата *gwēmes- = βλεμεσ-) како инстр.-аблатив Βλεμέη од неутр. Βλέμος и хипотеза за неговата идентификација со топонимот Βλέμινα предложи М.Д.П. во две статии.⁸ Признанието му е доделено, и тоа само деломично, на А. Хојбек во SMID VIII (за 1962.) со овие зборови: „qe-re-me-e place-name: further AN 38.59“ без да се каже ни збор за етимологијата и падежната форма на зборот (бледиот збор „further“ би требало да значи дека се потврдува или повторува нешто што веќе било утврдено, во дадениов случај дека се работи за „place-name“). Меѓутоа, за хипотезата на П. Хр. Илиевски, макар што приоритетот — по однос на етимологијата на зборот — требаше да му се даде нему, нема ни збор. Најмногу чудење, сепак, предизвикува пропустот што е направен во поглед на идентификацијата на зборот, дотолку повеќе, што сите микенолози се согласуваат дека тој означува име на место. Хипотезата за идентичноста на топонимот qe-re-me-e (како еден инстр.-аблатив од едно недокументирано qe-re-me во ном. и акуз.) со името на местото (првобитно во недокументираната форма Βλέμος) Βλέμινα (означувајќи ја првобитно областа), што ја постави М. Д. П. содржи во себе голема доза на веројатност од повеќе причини. Прво, од лингвистичка гледна точка, зашто и од фонетска страна решението задоволува, а и семантиката на зборот одговара, како што ќе покажеме подолу. Второ, М.Д.П.

⁶ *Аблайивои, инструментиалои и локайивои во најстариите грчки текстови*, Скопје 1961, стр. 61 и 128.

⁷ А. Heubeck, *Zu einigen Namen auf den Pylos-Tafeln*, во *Kadmos* 1, 1961, стр. 159.

⁸ Во „Zur Toponomastik Griechenlands im mykenischen Zeitalter“ (Sonderdruck aus *Neue Beiträge zur Geschichte der alten Welt*), Berlin 1964, стр. 167—168, и во „Микенолошки прилози“, стр. 191—192.

веќе указа на еден важен факт, дека името на местото и областа Βλέμινα се потврдени кај повеќе антички автори.⁹ Иако името се јавува во повеќе варијанти (Βλέμινα, Βλένινα, Βέλινα и Βέλβινα, за кои М.Д.П. покажа¹⁰ дека се само изведени и делумно расипани форми од една постара и првобитна микенска *ΓΓλεμε-(σ)ινα Βλεμε(σ)ινα со суфиксот -на или -ina), сите тие се однесуваат на едно исто место, што се наоѓало во Лаконија или, поточно, на границата меѓу Лаконија и Аркадија,¹¹ а близу Месенија, значи во една област која некогаш можела да влегува во составот на пилската држава од микенската епоха. Трето, во прилог на поставената хипотеза одат и некои досега неискористени археолошки податоци. Имено, се смета дека урнатините и остатоците од Блемина биле најдени јужно од селото Петрина на ридот Хелмос, на границата помеѓу Аркадија и Лаконија¹². Интересно е дека уште В. Дерпфелд бил склон (но неоправдано), според добиените фотографии, да верува дека остатоците од ѕидовите (градските бедеми што се наоѓаа на ридот) му припаѓале на микенскиот период¹³. Многу поценети податоци дадоа поновите археолошки испитувања¹⁴, кои покажаа дека на локалитетот кај ридот Хелмос има остатоци од мошне долг временски период; фортификации од средниот век и елинистичкиот период и, што е за нас особено значајно, парчиња од опсидијан и од глинени садови од класичниот, еладскиот и микенскиот период. Инаку изгледот на целиот локалитет (се разбира, според описот во изворите и во цитираната литература) потсеќава на населба од микенски тип.

Кога ќе се сумираат сите овие податоци, се доаѓа до заклучок дека е сосема можно микенското Qeγeme, одн. Gwlemos (=Βλέμος), да се идентифицира со класичната Βλέμινα. Во идентификацијата на микенската форма qe-ge-me-e можат да се одделат три етапи: Во првата беше утврдена хипотезата дека зборот означува име на место („place-name“ уште во Documents во 1956.), во втората ги имаме обидите да се открие етимологијата на зборот (од *gwlemes- или *gwremes т.е. βλεμεσ- или βρεμεσ- кај П. Хр. Илиевски уште пред 1961. а потоа кај А. Хојбек) и во третата се доаѓа на крајот до идентификација на локалитетот, запазен во микенската форма qe-ge-me-e (што е еден инстр.-аблатив сингулар од недокументиранот ном. синг. *qe-ge-mo = Gwlemos одн.

⁹ Polyb. 11 54,8 (Βελμινᾶτις χώρα); Strab. VIII 343 (Βλεμινᾶτις χώρα); Liv. XXXVIII 34 (ager Belbinates); Plut., Cleom. 4 (Βέλβινα) Ptolem. 111 16,22) (Βλέμινα); Paus. 111 21,3 (Βελεμίνα); VIII 27, 4 (Βλένινα); VIII 35,3—4; (Βελεμίνα, bis, vv. 11. Βέλβινα); Steph. Byz. s. v. Βέλβινα; Hesych. s. v. Βελβίνα; за постарата литература, вид. Pauly-Wiss. RE, s. v. Belbina nr. 2 (Oberhammer).

¹⁰ Во „Zur Toponomastik Griechenlands im myk. Zeitalter“, стр. 167—168.

¹¹ Вид. ја спомнатата статија на Оберхумер во PWRE s. v. Belbina nr. 2.

¹² Спор. J. G. Frazer, Pausanias, Description of Greece, Vol. 111 p. 373.

¹³ Id., 1. c.

¹⁴ Вид. Н. Waterhouse and R. Hope Simpson во The Annual of the British School at Athens (понатаму цитирано скратено BSA) №. 56 (1961), стр. 125; cf. R. Howell, A Survey of Eastern Arcadia in Prehistory, во BSA 65 (1970), хстр. 101.

Вλέμος), како основа за изведената класична Βλέμνα (употребувана првобитно како ознака на областа а подоцна пренесена и на самата населба).

б. Како пример за пропуст нека послужи уште едно успешно, и, според нас, уверливо решение: предлогот на М.Д.П. за идентификација на микенската форма ге-у-по со топонимот 'Ρεῦνος¹⁵, а кое не е регистрирано во индексот на SMID XIII (за 1967), иако самиот труд е нотиран (на стр. 20). Вопросниот збор се јавува само еднаш во пилската плочка Un 853, 2 зад името на Посејдон (po-se-da-o-ne ге-у-по), а на плочката очигледно се зборува за дајби на ова божество. Необично е важен податокот кај Павсанија, (VIII 23) на кој се повикува М.Д.П. во спомнатата статија и од кој се гледа дека во областа кај што се наоѓало ова место во Аркадија имало светилишта на Посејдон и Артемида. Овој податок и полното фонетско согласување на микенскиот збор и класичниот топоним не изгледа дека се само една проста случајност. Интересно е да се одбележи дека и микенската форма како и споменот кај Павсанија претставуваат во изворната литература единствени места кај што е забележен овој аркадски локалитет. Во секој случај тие даваат доволна основа да се постави хипотезата, како што тоа го направи М. Д. П., по која може и понатаму да се трага. Штета е, меѓутоа, што таа не беше одбележена во соодветната библиографија.

Скопје.

Душица Петрушевска.

R É S U M É

Dušica Petruševska:

POUR MIEUX S'INFORMER DANS LE DOMAINE DE LA MYCÉNOLOGIE

L'auteur de l'article précédent traite les omissions et imprécisions parues dans la bibliographie mycénologique SMID I—XV (1953—1969) et en offre quelques exemples en proposant les corrections suivantes:

1) SMID I (1953—1955) — omis *o-da-a₂* = „Anteil“ „Los“ ὄδαα de AF 1. (Eranos 52, 1954, p. 42), cité d'ailleurs chez MDP 1. 400;

2) SMID VI (1960) — omis *ai-te-re*=αἰτήρες nom. agent. de *αἰ(νυ)μι ML 30.18 (correction supplémentaire, proposée par MDP dans Ž. A. XX (1970) p. 302);

3) *ibid.* — omis *pa-ki-ja-ni-jo-i* „pour la fête de Σφαγιάνια“ (cf. le dérivé *pa-ki-ja-ni-jo*, nom de mois, MDP 4.84);

4) *ibid.* — omis *pa-ki-ja-pi* = Σφαγιᾶμι, instrum.-ablatif pl. de *pa-ki-ja-ne* = Σφαγιᾶνες (associé, dans le texte, avec d'autres instrum.-ablatifs; cf. Jn 820,8: *a-pu-we*; — 13: *ti-mi-to a-ke-e*; — 17: *e-ra-te-re-wa-pi*) MDP 4.84;

5) *ibid.* — omise la transcription *pe-re-wo-te* = Φρεφότη (de Φρέφορ=Φρέαρ) de MDP (chez Pl 5.117); cf. A. H 25.96;

¹⁵ Вид. ја статијата на М. Д. П. „Po-se-da-o-ne re-u-no“ во Ж. А., XVI (1966) на стр. 347.

6) SMID VII (1961) — omise la transcription de *qe-re-me-e* par Βλέμος (*ou* Βρέμος), proposée par Pl 10.65 et 128; cf. An 38.59 (dans SMID VIII p. 31 le mot „further” est imprécis ne disant rien de l'étymologie et de la transcription proposées);

7) SMID VIII (1962) — sous la nouvelle leçon *ko-wi-na* (pour *ko-pi-na*) de MDP 8.318 fut émise l'identification du nom proposé Κόρ(Ϝ)ιν(ν)α;

8) *ibid.* — omise la nouvelle leçon (*di*-)*wi-jo-de* (pour *pi-jo-de*) de MDP 4.84 (et attribuée, dans SMID IX p. 30, à Pl 12. 14ff.);

9) SMID IX (1963) — omise la transcription de *u-po-jo po-ti-ni-ja* (*u-po*—*Ubos?*), proposée par MDP 9.301; cf. MoG 7.231 (dans SMID XV p. 47);

10) SMID XI (1965) — omise l'identification du toponyme *qe-re-me-e* avec Βλέμινα, proposée par MDP 10.167f. (cf. 12. 191f. et 199). — L'auteur (Dušica Petruševska) renvoie, en outre, aux nouvelles données archéologiques qui se rapportent à Blémina et confirment l'existence de celle-ci à l'époque mycénienne (voir la littérature citée sous la note 14 de l'article précédent).

11) *Ibid.* — omise la transcription de l'ethnique *Wlotumnios* de *wo-ro-tu-mi-ni-jo* et l'identification d'un toponyme *Wlotumno- (de *Wltumno- avec Λάτυμον, proposées par MDP 12.183 et 198;

12) SMID XIII (1967) — omise l'identification de *re-u no* (de PY Un 853,2) = *Ρεῦνος proposée par MDP 16.347 (la phonétique ainsi que les données de Pausanias (VIII, 23), parlant de l'existence de cultes de *Poséidon* et *Artémis* aux environs de la localité *Ρεῦνος en Arcadie, semblent confirmer l'identification proposée.

U N D A

(Canticulum populare Russicum)

Unda viva tu mea
 Otiosa, libera!
 Obstrepis, qua tu cupis,
 Calculos maris teris.
 Terrae inundas limites,
 Sustines vagas rates.

Ljubljana.

Vertit: S. Kopriva.